

https://doi.org/10.31516/2410-5325.084.06*
УДК 784.011.26:792.73].091(477)“19/202”(045)

ПРОЦЕС ТРАНСФОРМАЦІЇ, СТИЛІ ТА ЗАСОБИ ВОКАЛЬНОГО ЕСТРАДНОГО ВИКОНАВСТВА В УКРАЇНІ НАПРИКІНЦІ ХХ СТ. — НА ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

Л. О. Красовська

Харківська державна академія культури, м. Харків, Україна
ludavood243@gmail.com

L. Krasovska

Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0001-6146-4288>

Л. О. Красовська. Процес трансформації, стилі та засоби вокального естрадного виконавства в Україні наприкінці ХХ ст. — на початку ХХІ ст.

У науковій статті аналізується складний і динамічний процес трансформації вокального естрадного виконавства в Україні періоду кінець ХХ ст. — початок ХХІ ст. Детально вивчаються умови, що вплинули на цей процес, та розкриваються результати цієї видозміни станом на 2024 рік. У підсумку наводиться обширний аналіз різноманітних виконавських прийомів та вокальних технік, характерних для сучасної естрадної музики, порівняно з минулим століттям. Серед представлених прикладів докладно розглядаються виконавські особливості таких напрямів, як: поп, етнопоп, соул, R'n'B, електропоп, поп-рок, реп, whisperpop та ін. Для аналізу використовуються конкретні приклади, зокрема з вокального конкурсу «Євробачення». Представлені пісні на кожному конкурсі дозволяють зрозуміти тенденції суспільного попиту на музичні напрями в кожний конкретний рік як на загальноєвропейському рівні, так і на рівні будь-якої країни-учасниці. Крім того, у статті досліджується той факт, що розмаїття вокальних стилів не обмежується лише застосуванням нових технологій, а й активно використовує здобутки вокального мистецтва минулого. Висновано, що сучасне вокальне естрадне виконавство зумовлює неабиякі можливості для вокальної педагогіки, адже сучасному викладачеві доводиться працювати в розмаїтті стилів та навіть передбачати майбутні тенденції на основі досвіду минулого.

Ключові слова: музичне мистецтво, естрадний вокал, технологічний прогрес, вокальне виконавство, вокальна педагогіка, синтез, Євробачення, українська естрада.

L. Krasovska. The process of transformation, styles and methods of vocal pop performance in Ukraine at the end of the XX — beginning of the XXI century

The relevance of the article. Contemporary music, as a sociocultural phenomenon, is undergoing rapid transformation under the influence of the neo-industrialization — a process which began in the XX century and gained yet further momentum in the XXI century, becoming a major driving force behind the acceleration of cultural shifts. The musical culture of each nation is currently evolving in a process of close synthesis, giving rise to a new direction: experimentation in the fusion of the new and old, the popular and forgotten, the familiar and unfamiliar. This process is so rapid that it necessitates tracking its changes not even every decade, but every few years or even annually.

The purpose of the article lies in investigation of the characteristic features of techniques and styles in contemporary Ukrainian pop music, stemming from the enrichment of pop art with diverse styles and shifts in societal demand. This investigation aims to inform the development of novel methodologies and the updating of vocal teaching tasks as of 2024.

The methodology. The study employs the following general and specialized methods: historical approach, comparative, culturological and structural analysis, genre-stylistic analysis, and analytical methods.

The results. Performance styles and techniques emergent in pop vocal music during the period from the late XX century to 2024 were analyzed. Using the examples of various performers from this era, the research demonstrates that the performance technique of pop singing is rapidly evolving and currently encompasses a wider range of styles and approaches compared to previous decades. Novel trends and experiments make contemporary pop performance a dynamic phenomenon, where new elements and emerging ideas can be consistently discovered, often on an annual basis.

* This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.

The scientific novelty. The study analyzes the performance techniques of contemporary Ukrainian pop vocalists, including Go_A, Jamala, Jerry Heil, Alyona Alyona, ONUKA, and KOLA. To date, the performance techniques of some of these artists have not been comprehensively analyzed and discussed in musicological literature within the context of their contributions to the development of Ukrainian performance and the diversity of performance techniques, including the examples from 2024.

The practical significance. The findings of this research can be used for both further extensive investigations to track performance trends, and for the immediate performance practice of vocalists to diversify their repertoire and use of various vocal techniques.

Conclusion. Contemporary Ukrainian pop music is characterized by a rich tapestry of diverse and independent styles and vocal techniques. Performers not only adhere to classical vocal training but also draw inspiration from other cultures, stimulating experimentation and the pursuit of novel soundscapes. They actively combine various styles and genres to achieve greater diversity and intrigue in their musical compositions. This trend is gaining traction among artists striving to create unique works that captivate listeners with their originality and innovation. Within the context of vocal teaching, this phenomenon presents both opportunities and challenges for vocal instructors. On one hand, instructors can focus on a specific style and work exclusively within its framework with their students. On the other hand, even in those cases situation described requires a multifaceted approach, imploring instructors to possess proficiency in a wide range of techniques, encompassing both academic and folk singing, as well as new emerging techniques.

Keywords: *musical arts, pop vocal, technological progress, vocal, vocal teaching, synthesis, Eurovision, Ukrainian pop scene.*

Актуальність теми дослідження. Сучасна музика, як соціокультурне явище, стрімко видозмінюється під впливом геополітичних, технологічних, освітніх, релігійних, соціальних факторів. Адже процес неоіндустріалізації, який почався у ХХ ст. та набув швидкого розвитку у ХХІ ст., став неодмінним рушієм пришвидшення темпів культурних змін. Навіть за останні 20 років прогрес зробив кроки далеко уперед. Технологічний стрибок зумовив передусім можливість швидкого поширення та обміну інформацією, чого людство не мало ще наприкінці

минулого століття. Якщо в епоху до Інтернету, у своїй більшості, країни зазнавали впливу тільки сусідів чи далеких завойовників, то тепер для впливу відсутнє поняття відстані.

Музична культура кожної країни нині розвивається в процесі тісного синтезу, з якого виник такий інший напрям, як експериментування в поєднанні нового та старого, популярного та забутого, звичного й незвичного. І процес цей є настільки швидким, що доцільно відстежувати його зміни навіть не кожне десятиріччя, а кожні декілька років чи щороку.

Постановка проблеми. Дослідження такого штибу дозволяє не тільки проаналізувати тенденції, зробити висновки з того, як саме змінюється вокальне виконавство та як змінюються вокальні школи, а й зрозуміти, яким має бути виховання сучасного естрадного вокаліста і як слідувати тенденціям, перекладаючи їх на вокальну педагогіку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематику нового звучання естрадної сучасної музики та вокального виконавства в історичному контексті вивчають такі дослідники, як: К. Садолін (Данія) «Повна вокальна техніка» (Sadolin, 2000), С. Манько (Україна) «Трансформація іміджу жінок музикантів у вокалі» (Манко, 2022), С. Муравіцька (Україна) «Синтез академічного та естрадного вокалу у методико-педагогічному контексті» (Муравіцька, 2022), О. Войченко (Україна) «Особливості вокальної манери Джамали» (Войченко, 2022), Дж. Холмс (США) «Біллі Айліш і феміністська естетика депресії: біла жіночність, покоління Z і шепітний спів» (Holmes, 2023), З. Ластовецька-Соланська (Україна) «Музичні цінності та потреби в сучасному культурному континуумі» (Ластовецька-Соланська, 2007), С. Доменіко (Італія) «Наставник співака» (Domenico, 2021). Наведені розвідки порушують проблематику різних сучасних вокальних технік та їх використання у конкретних стилях певними виконавцями, як у працях про Джамалу (Войченко, 2022) та Біллі Айліш (Holmes, 2023). Інші проводять аналіз безпосередньо поєднання академічних та народних або естрадних технік. На базі цих досліджень утворено основну ідею статті: проаналізувати зріз естрадної вокальної музики України станом на

2024 рік та його вплив на формування вокальної сучасної педагогіки. Адже в статті розглянуто не лише приклади попереднього сторіччя для порівняння особливості виконавської діяльності, а й проаналізовано нові зразки, яким ще не було надано характеристики в музикознавчій думці.

Мета статті — дослідити характерні особливості засобів та стилів у сучасній вокальній естрадній музиці України, зумовлені збагаченням естрадного мистецтва багатьма стилями й змінами в суспільному попиті, задля формування нових методик та оновлення завдань викладання вокалу станом на 2024 рік.

Виклад основного матеріалу дослідження. Світова культура постійно змінюється і формується під впливом історичних подій. Але й сама історія неможлива без впливу на неї культурного життя конкретного народу. Історики розходяться в наданні певного терміну для визначення процесу видозмінення культури впродовж певного часового відрізка. Хтось називає це еволюцією, тобто результатом прогресу та неодмінної зміни на краще, набуття ознак, які зумовлені для існування в навколишньому середовищі (Domenico, 2021). Інші науковці віддають «превагу визначенню, яке не торкається поняття прогресу, та змінення у кращу сторону. Вони визначають процес формування культури безпосередньо як процес видозмінення в контексті порядку денного, політичного становища країни, рівня освіти, особливостей релігії, календарного циклу життя, класових розподілень тощо» (Ластовецька-Соланська, 2007).

Таким чином, для характеристики сучасної музики не є доцільним порушення проблематики в контексті порівняння зі зразками минулого з метою виявлення кращих прикладів. Музика в кожному столітті та десятиріччі існує як самостійна форма мистецтва, яка представляє конкретну епоху. Чи стає виконавство гіршим, з погляду техніки та вокальних прийомів, чи навпаки еволюціонує — відкрите питання, оскільки саме мистецтво, як процес створення прекрасного, не завжди підлягає класифікації та науковому вивченню, адже погляд кожного дослідника є суб'єктивним. Отже, у цій статті видозмінення вокального естрадного виконавства розглядається саме під призмю його як явища,

що увібрало в себе ознаки минулого, але не змінилося ані на гірше, ані на краще. У цій статті не надається оцінка професіоналізму сучасних виконавців, а аналізуються особливості виконання, із погляду на суспільний запит та інші фактори, що впливають на музичне мистецтво.

У контексті дослідження шляху змінення української музичної естрадної культури музикознавці зазначають, що естрадна вокальна музика змінювалась не менш стрімко, ніж технології (Муравіцька, 2022; Holmes, 2023; Sadolin, 2000). Легко почути різницю між звучанням української музики 50-х, 80-х, 90-х рр. ХХ ст. та звучанням нульових, 10-х і навіть 20-х рр. ХХІ ст. Причому відбувається це так само, як і з технологічним прогресом: чим далі у часі, тим швидше відбуваються зміни. Тим більш відчутною є різниця між першою точкою на прямій відліку та останньою. Користуючись для опису цього явища аналогіями з музичними теоретичними термінами, цей процес має кульмінаційну динаміку. Позаяк із часом відбувається не лінійний розвиток чи заміна одного на інше, а доповнення, перетворення старого, збагачення його різноманіттям нових засобів.

Для доведення цієї думки достатньо звернутися до наявних зразків вокальної естради України впродовж певного відрізка часу. Прикладом із 60-х рр. може слугувати пісня «Троянди на пероні» у виконанні Юлії Пашковської. Виконавський аналіз виконаймо за кількома критеріями: формування звуку та артикуляція. У 60-ті рр. естраді було притаманне академічне звучання, основане на оперній традиції італійського співу *bel canto*. «Під час звукотворення відбувається утворення вертикалі близько до гортані, коли гортань опускається, а м'яке небо утворює купол» (Domenico, 2021, р. 67). Ю. Пашковська на основі цієї техніки блискуче оперує голосом, поєднуючи звучання головного, змішаного та грудного регістрів. Ще однією характерною особливістю звучання того часу була акцентована артикуляція. Слова чіткі та приголосні акцентовано (такі літери, як «р», «д»); також чіткі закінчення. Вокалістка впевнено тримає однакову форму звуку від першого до останнього складу кожного рядка.

У 70-х рр., які представлені творчістю Лідії Відаш «Я піду в далекі гори», Ліни Прохорової «Три поради», Ніни Матвієнко «Дикі гуси», також простежується наслідування академічних традицій. Естрадний вокал дещо змінюється, у деяких піснях «стає більш вільна позиція артикуляційного апарату, але вокальна вертикаль зберігається» (Муравіцька, 2022, с. 176). Така ж тенденція помітна і у 80-х рр., представниками естради яких є «Тріо Мареничі», ВІА «Світязь», ВІА «Кобза». Таким чином, можна підтвердити наведену вище думку про повільне видозмінення вокальної естрадної музики, що відповідає на той час ще не такому стрімкому технологічному розвитку, як у XXI ст.

Наведений часовий відрізок представляє 30 років, за які техніка та стиль виконавства змінювалися надзвичайно повільно. А якщо аналізувати цей відрізок ширше, враховуючи динаміку змінення та зразки з XXI ст. та попередні, то можна зазначити, що зміни майже не відбувалися.

У сучасній естрадній музиці, порівняно з ХХ століттям, панує вже багатогранне різноманіття, як стильове, так і вокально-технічне. Естрада зі здобуттям незалежності Україною відкривається для закордонних зразків, «активно з ними експериментує, намагається наслідувати звучання обраних виконавців» (Муравіцька, 2022, с. 178). До України хвилею вривається жанрове різноманіття Європи та Америки, представлене стилями: рок, диско, реп, реггі, хіп-хоп тощо, та поп-музика, яка на початку нульових впевнено закріпилася в українській естраді на прикладах співачок: Тіни Кароль, Ірини Білик та ін. Вокальна техніка стає зовсім іншою, наслідуючи зразки закордонних співаків, таких як Брітні Спірс, Крістіна Агілера, Фредді Меркюрі, Майкл Джексон та ін. У техніці переважає т. зв. белтинг, який базується на різкому головному звучанні, більше схожому на гучний вигук, і техніка формування звуку стає не академічно-вокальною, а, як її було названо, технікою поп-вокалу. Звук є не таким об'ємним, він формується далі від гортані і ближче до зубів.

Однак західні зразки вже мали широке різноманіття у звучанні. Тому навіть наведені четверо виконавців звучать дуже по-різному, а це

для України того часу ще було не характерно. Але можна назвати приклади й рок-музики, що увірвалася в естраду, на прикладі С. Вакарчука і гурту «Океан Ельзи», де не спостерігається якась вокальна техніка з наведених вище, а співаком стає людина без вокальної освіти. Таким чином, на естраді спостерігаються відголоски академічної освіти, з'являються вихованці як професійних шкіл, так й адепти популярної музики, яку створювали колишні вуличні музиканти, барди тощо.

Сучасні вокалісти не відмовляються від традицій української народної пісні, широко використовуючи у своїй творчості як народні тексти, так і народний вокал. Останній набуває ще більшої популярності під впливом подій, що спонукають українців звертатися до своєї національної ідентичності та коріння. Це спосіб не лише вшанування традицій, а й новий шлях заявити світу про унікальність української культури, як і кожної іншої країни — створити в слухача конкретний позитивний образ, який асоціюватиметься з Україною.

Наприклад, пісня «Шум» гурту Go_A (представники від України на Євробаченні 2021 р.) надзвичайно виразно виділяється з-поміж інших представлених композицій на пісенному конкурсі завдяки використанню народного вокалу з подачею його в контексті тенденцій сучасної культури. Вокалістка гурту Катерина Павленко під час співу використовує техніку українського «народного вокалу, утворюючи голосовим апаратом горизонталь, що надає форму звуку кардинально протилежну від академічного» (Муравіцька, 2022, с. 176).

Використання народної творчості у популярній культурі не є випадковим. Сучасному примхливому слухачу рідко коли цікаво просто послухати народну пісню певної країни. Публіка потребує шоу, яскравості, того, що легко запам'ятовується. Такий запит має пояснення, що полягає у великій кількості інформації та новин з усього світу, які щоденно виливаються на потенційного слухача. Щоранку на стримінгових сервісах, які поширюють музику як відомих зірок, так і авторів пісень, котрі діляться творчістю своїми силами, формуються нові плейлисти «хітів», «новинок» тощо. Треба зауважити, що

саме доступність Інтернету для популяризації власної творчості також формує запити суспільства. Адже будь-хто може поділитися своїм аудіо чи відео та поширити його на весь світ.

З метою ширшого розгляду питання різноманіття сучасної музичної культури України достатньо звернутися до пісенного конкурсу Євробачення, на якому щороку представлено зріз популярної музики Європи.

Яскравим прикладом, де виконавець також звертається до народної музики, але також синтезує досвід вокальних шкіл минулого зі своїм досвідом та тематикою пісні, є співачка Джамала із піснею «1944» (переможниця Євробачення 2016 р.) Візитівкою співачки є те, що вона «використовує різні вокальні манери (академічну, джазову, естрадну, народну), прийоми та виконавські техніки залежно від типу твору. У цьому полягає сутність її творчої унікальності, адже, як правило, співаки добре володіють однією вокальною манерою і дуже рідко — декількома. Джамала, яка здобула професійну освіту за фахом і “естрадно-джазовий”, і “академічний” спів, здатна не лише виконувати твори, залучаючи один із цих виконавських наративів, а й міксувати їх у межах одного твору» (Войченко, 2022, с. 79).

При постановці голосу естрадному вокалістові рекомендується навчитись академічного вокалу. Це дозволить йому впевнено володіти голосом, розвивати індивідуальність у підборі репертуару, адже володіння кількома техніками надає більші можливості для реалізації голосу вокаліста. Сучасні профільні ЗВО мають у програмі вивчення техніки академічного вокалу, так само, як і елементи народного співу. Для навчання студентів естрадного співу в методичних матеріалах обов'язковим є виконання народної пісні.

Для прикладу вдалого поєднання виконавських технік наведемо пісню «1944». Перший куплет та приспів мають розповідний стиль. Джамала виконує куплет на піано з використанням субтону, звучання легке, проте голос має насичене тембральне забарвлення. Та досвідченому вокалістові чи педагогу чутно навіть у такому невимушеному виконанні академічну постановку голосу співачки. Другий куплет та приспів є активними, порівняно з першими, з твердою

атакою звука, «співачка майстерно користується мікстовим звучанням, поєднуючи головний та грудний реєстри голосу» (Войченко, 2022, с. 80). Використовує також сучасний прийом тванг при піднятому м'якому піднебінні та опущеній гортані. Тванг сприяє гарному міксту, поєднанню головного й грудного реєстрів. Джамала у своїх піснях часто користується назальним підвидом твангу, з прикритим піднебінням, на відміну від орального твангу — з відкритим піднебінням. Цей прийом також додає назальності, дзвінкості звуку, який уже став характерною особливістю звучання Джамали.

Вокаліз виконується народною манерою, з притаманними елементами саме кримсько-татарській музичній традиції, східному звучанню. «Голосовий апарат у такому виконанні стає у пласку позицію, Джамала відкриває артикуляційний апарат горизонтально, надаючи звуку форму відмінну від класичної академічної» (Войченко, 2022, с. 80). Також співачка виконує мелізми, її голос уподібнюється до звучання народного інструменту дудуку. Але варто розуміти, що таке блискуче поєднання народного татарського звучання з академічними та джазовими прийомами зумовлено не лише майстерністю співачки, а й її кримсько-татарським походженням. Саме тому педагогам необхідно розуміти фізіологію артикуляційного апарату та особливості, які притаманні звучанню конкретних народів. Сучасний тванг перейнятий з характерного афроамериканського звучання. Українська та кримсько-татарська народна музика також мають свої характерні особливості, що можна так само переймати та використовувати, якщо розуміти їхні особливості.

Наступним прикладом різноманіття є пісня 2024 року “Teresa & Maria”, виконавиці Jerry Neil та Alyona Alona. Формування звука в обох неабияк відрізняється від попередніх двох прикладів. Хоча на початку пісні лунає заспів із використанням елементів українського народного вокалу, у приспіві простежується сучасна естрадна позиція, із придиховою атакою звука, звучання м'яке. Вокалізи після приспівів, на відміну від Джамали, облегшені, із яскравим звучанням головного резонатора. Слід зазначити, що окрім перелічених прийомів, у пісні також

наявний куплет, який виконується в стилі реп, ритмічним речитативом, який знайшов собі шлях в «естрадну музику з американської культури кінця ХХ ст.» (Holmes, 2023, р. 602).

Представником електронної естрадної музики є ОНУКА. Свою пісню «Озерна» вокалістка співає на придиховій атаці, майже пошепки, не навантажуючи тембр низькими обертонами. На її прикладі, а також у творчості багатьох інших виконавців можна відзначити використання такого засобу, як розділення рядка чи слів на склади, що далеко відходить від кантиленного співу та імітує електронні інструменти, штучні засоби: «Я за-люб-ки роз-ка-жу; Я про-ве-ду крізь ту-ман» тощо.

Дуже близькою до попереднього прикладу, але вже представницею іншого напрямку є співачка KOLA. Для розбору наведемо пісню «Біля серця». Куплети мають мелодекламаційний характер, приспіву — м'які, з придиховою атакою та використанням вокального прийому субтон; апелюють здебільшого головним регістром. За технікою вокалу її виконання схоже на манеру співу американської співачки Billie Eilish. Таку техніку закордонні дослідники «назвали “шепітний спів”, до представників якого належать також співачки Lana Del Rey, Birdy та ін. [...]; характеристиками “шепітного співу” є спів на піано, ледь не пошепки, із використанням майже лише одного головного регістру» (Holmes, 2023, р. 604).

Висновки. Сучасна вокальна естрада України наповнена різнобарвними самостійними зразками, які репрезентують різні як стилі, так і вокальні техніки. Виконавці не лише продовжують дотримувати класичної постановки голосу, а й зазнають впливу інших культур, що стимулює їх до експериментів та пошуків нового звучання. Вони активно використовують поєднання різних стилів та напрямів, щоб досягти більшого різноманіття й цікавості у своїх музичних композиціях. Ця тенденція стає дедалі популярнішою серед виконавців, котрі намагаються створити унікальні твори, що привертають увагу слухачів своїми оригінальністю та новаторством.

У контексті викладацької діяльності це розкриває поле для педагога вокалу, і як полегшує, так і ускладнює його роботу. З одного боку, педагог може звертатися до конкретного стилю й працювати виключно в його межах зі своїми учнями. З іншого, це зумовлює багатофункціональність педагога та потребує володіння навичками як академічного, народного співу тощо, так і новими техніками (шепітний спів та ін.), володіння артикуляційними, мелодичними та технічними вправами. Для яскравого, тембрально насиченого звучання естрадного співу, для розвитку вокальної естрадної школи України необхідно ґрунтуватись на витоках народного співу, а також на класичній академічній школі. При цьому потрібно розвивати та використовувати зразки світової естрадної пісні, звертаючи увагу на расову приналежність, особливості фізіології та можливості відтворення звука, специфіку нашого голосового апарату.

Перспективи подальших досліджень. Зважаючи на широту обраної проблематики, можна зазначити, що ця тема має багато напрямів для поглиблення. Окреслення сучасних стилів та виконавської техніки має важливе значення для виконавської та педагогічної діяльності. За допомогою цього вокалісти й педагоги можуть більш впевнено працювати в різних жанрах, слідувати тенденціям сучасності, а не залишатися в минулому. На основі подальшого дослідження можна виокремити конкретні методики поєднання стилів у виконавстві, щоб застосовувати їх на практиці. А також, що є не менш важливим, слід продовжувати аналізувати сучасну музику та порівнювати її з минулими зразками, що може дозволити навіть упередження тенденцій естрадного виконавства, а це — вивести естрадне виконавство України на новий рівень, коли Україна, на рівні з іншими країнами, зможе задавати музичні тенденції.

Список посилань

- Войченко, О. (2022). Особливості вокальної манери Джамали. *Актуальні проблеми гуманітарних наук*, 47, 78–82.
- Ластовецька-Соланська, З. М. (2007). *Музичні цінності та потреби в сучасному культурному континуумі України* [Автореферат дисертації кандидата, Львівська національна музична академія ім. М. В. Лисенка].
- Муравіцька, С. С. (2022). Синтез академічного та естрадного вокалу у методико-педагогічному контексті. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*, 1, 174–179.
- Domenico, C. (2021). *The Singer's Preceptor*. Legare Street Press.
- Holmes, J. A. (2023). Billie Eilish and the Feminist Aesthetics of Depression: White Femininity, Generation Z, and Whisper Singing. *Journal of the American Musicological Society*, 76, 601–610.
- Manko, S. (2022). Women musicians from the Middle Ages to the present: The transformation of the image. *Amazonia Investiga*, 11, 55 (July 2022), 105–111.
- Sadolin, C. (2000). *Complete Vocal Technique*. Groothandel NL.

References

- Voichenko, O. (2022). Features of Jamala's vocal style. *Aktualni problemy humanitarnykh nauk*, 47, 78–82. [In Ukrainian].
- Lastovetska-Solanska, Z. M. (2007). *Musical values and needs in the modern cultural continuum of Ukraine* [Candidate's thesis, M. Lysenko Lviv National Music Academy]. [In Ukrainian].
- Muravitska, S. S. (2022). Synthesis of academic and pop vocals in the methodological and pedagogical context. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadriv kultury i mystetstv*, 1, 174–179. [In Ukrainian].
- Domenico, C. (2021). *The Singer's Preceptor*. Legare Street Press. [In English].
- Holmes, J. A. (2023). Billie Eilish and the Feminist Aesthetics of Depression: White Femininity, Generation Z, and Whisper Singing. *Journal of the American Musicological Society*, 76, 601–610. [In English].
- Manko, S. (2022). Women musicians from the Middle Ages to the present: The transformation of the image. *Amazonia Investiga*, 11, 55 (July 2022), 105–111. [In English].
- Sadolin, C. (2000). *Complete Vocal Technique*. Groothandel NL. [In English].

Надійшла до редколегії 21.03.2024

Л. О. Красовська

доцент кафедри музично-драматичного театру, Харківська державна академія культури, м. Харків, Україна

L. Krasovska

Assistant Professor of the Department of Music and Drama Theater, Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv, Ukraine